

Sola Scriptura

En Ortodox Analys av den Reformatoriska Teologins Hörnsten

av Fr. John Whiteford
till svenska av Mikael Fälthammar

Om författaren: Fader John Whiteford var tidigare präst i Nazaréens kyrka¹ men konverterade till den ortodoxa tron så snart han blev klar med sin filosofie kandidatexamen i religion på Southern Nazarene University i Bethany, Oklahoma. Hans första kontakt med ortodoxin var genom hans engagemang i den lokala "Ja till Livet"-gruppen, där också fader Anthony Nelson och flera av hans församlingsmedlemmar från St. Benedict's församling var med. Efter att ha sökt i skriften och hos fäderna, och genom fader Anthony's och hans församlingsmedlemmars kärlek, bön och tålmod, togs han upp i den heliga ortodoxa kyrkan. När han skrev föreliggande text tjänade Fader John som läsare vid St. Vladimir's Ortodoxa församling i Houston, Texas. Sedan dess har han vigts till präst och tjänar vid St. Jonah of Manchuria Ortodoxa församling (Ryska Utlandskyrkan) i Spring, Texas.

Introduktion: Varför Skriften allena?

Sedan jag konverterade från evangelikal protestantism till ortodox kristendom har jag märkt en allmän förundran hos de som har en ortodox uppväxt över att en protestant kunde förmås konvertera. Detta beror inte på att de ortodoxa är osäkra på sin egen tro. Vanligtvis är de bara förundrade över att någonting kunde bryta igenom en protestants mystiska och envisa insisterande i att ha fel!

Vad jag har förstått är att de flesta ortodoxa troende har en förvirrad och begränsad förståelse av vad protestantism är, och vad dess anhängare tror. Således, när oerfarna ortodoxa troende möter protestanter, även om båda använder samma ord, så brukar de vanligtvis inte kunna kommunicera eftersom de inte talar samma teologiska språk. Med andra ord, de har en väldigt liten gemensam teologisk grund att utgå från när de diskuterar skillnader dem emellan. Givetvis, när man tar i beaktande de runt tjugotusen-plus olika protestantiska grupperingar som nu existerar (med detta enda gemensamma drag, att varje grupp menar sig förstå Bibeln rätt), kan man verkligen sympatisera med de som är lite förvirrade av allt detta.

Protestanter som söker efter teologisk sundhet, sann gudstjänst och tillbedjan och efter den uråldriga kristna tron bankar praktiskt taget på dörren till den ortodoxa kyrkan. De är inte längre tillfreds med motsägelserna och nyckfullheterna i dagens protestantism. Men när vi ortodoxa öppnar dörren för dessa sökare måste vi vara förberedda: dessa människor har frågor! Många av dessa sökare är protestantiska präster och pastorer, eller från den mer kunniga skaran av lekmän. De är ärliga sökare av Sanningen, men de har mycket att lägga bort och det kommer krävas välinformerade ortodoxa kristna för att hjälpa dem arbeta igenom dessa frågor. Ortodoxa kristna måste förstå protestantismens grundläggande antaganden, men vad som är ännu viktigare är att de måste veta vad de själva tror på!

Trots att det mest grundläggande, om man vill kommunicera sin tro till den som inte är ortodox, är att förstå sin egen tro så måste man också lära sig att kommunicera den tron på ett sätt som de kan förstå. För att lyckas kommunicera den ortodoxa tron till protestanter måste vi utrusta oss själva med tillräcklig kunskap och förståelse för deras tro, och hur vi skiljer oss åt. För att förstå tron hos varje individuell protestantisk grupp krävs kunskap om historien och om protestantisk

---

¹ Nazaréens kyrka (Church of the Nazarene) är ett evangeliskt trossamfund, med bakgrund inom metodismen och helgelseörelsen, som grundades 1895 i Los Angeles, USA.

utveckling i allmänhet. Det krävs också mycket studerande av de större grenarna inom protestantisk teologi och tillbedjan, samt ett mått av samtida läsning, för att förstå några av de viktigare trenderna som finns för tillfället (som t.ex. liberalism eller emotionalism). Även om man har allt detta är det nästan hopplöst att hänga med i alla nya grupper som dyker upp nästan dagligen. Jag kan inte, och jag var själv protestant! Dock, trots alla deras skillnader, så finns det ett grundläggande antagande som förenar dessa olika grupper i den generella kategorin ”protestantism.”

I grund och botten tror alla protestantiska samfund att de förstår Bibeln rätt. Även om de kan vara oense om vad Bibeln säger, så är de ändå överens om hur man ska tolka Bibeln: på egen hand, utan kyrkans Tradition.² Om man kan förstå denna uppfattning, varför den är felaktig, och hur man på ett rätt sätt ska närma sig de heliga Skrifterna, först då kan man med förståelse utmana vilken protestant från vilket samfund som helst i en diskussion om ortodox kristendom.

Till och med så olika grupper som baptisterna och jehovas vittnen är egentligen inte så olika som de kan verka på ytan, när man väl förstått denna väsentliga punkt. Om du någon gång får möjlighet att betrakta en baptist och ett jehovas vittne argumentera om Bibeln så kan du faktiskt upptäcka att de till slut helt enkelt citerar olika Bibelord fram och tillbaka mot varandra. Om de är jämbördiga intellektuellt sett, så kommer ingen av dem komma någonstans i diskussionen eftersom båda i huvudsak är överens i deras förhållande till Bibeln. Och eftersom ingen av dem ifrågasätter deras gemensamma underliggande antagande kan ingen se att deras ömsesidiga bristfälliga förhållande till Skriften är det verkliga problemet.

När jag nu säger att jehovas vittnens förhållande till Skriften i huvudsak är detsamma som de flesta evangelikalers eller fundamentalisters, menar jag då att det inte finns någon skillnad mellan dem? Absolut inte! Faktum är att det är just det som är poängen. Det är en enorm skillnad mellan den vanlige sydstatsbaptisten, som tror på Treenigheten, och ett jehovas vittne som inte gör det. Ingen kan någonsin anklaga de ortodoxa för att förringa vikten i läran om Treenigheten! Poängen är att eftersom baptister och jehovas vittnen har samma förhållande till Skriften och ändå, uppenbarligen, kommer till så olika slutsatser i deras grundläggande läror, då är någonting fel med det förhållandet.

Varför Skriften allena?

Om vi ska förstå vad protestanter anser, måste vi först förstå varför de tror vad de tror. Faktum är att om vi sätter oss i de tidiga reformatörernas, t.ex. Martin Luthers, situation, så skulle vi säkerligen värdesätta deras anledningar för att de kämpade för läran om *sola Scriptura* (eller ”Skriften allena”). När man ser hur korrupt den romerska kyrkan var vid den tiden, de vanartiga lärorna som främjades, och den snedvridna uppfattningen om att Traditionen brukade försvara sig själv – tillsammans med det faktum att väst var flera sekler borta från någon betydande kontakt med sitt ortodoxa arv – då är det svårt att föreställa sig hur någon som Luther skulle ha reagerat med betydande bättre resultat. Hur skulle Luther ha kunnat gå till Traditionen för att strida mot dessa missbruk, när Traditionen (som alla i det romerska väst har letts till att tro) var förkroppsligad i just det pontifikat som var ansvarigt för dessa missbruk? För Luther var det Traditionen som hade felat, och om han skulle reformera kyrkan så var han tvungen att göra det med Skriftens säkra styrka.

Men, Luther sökte aldrig att ta bort Traditionen helt och hållet, och han använde verkligen inte Skriften helt ”allena.” Vad han verkligen försökte göra var att använda Skriften för att bli av med de delar av den romerska traditionen som var förvanskade. Tyvärr överträffade hans vältalighet hans egen vandel, och mer radikala reformatorer tog idén om *sola Scriptura* till dess logiska slutsats.

---

2 En del protestantiska traditioner menar sig använda Traditionen i viss mån, men dessvärre är det bara tomma ord. I de flesta fall hänvisar man bara till Traditionen när den ger tyngd åt ett synsätt som en protestant önskar stödja. Till exempel får man ofta höra evangelikaler tala om den ”historiska kristna tron” när de debatterar med folk de anser vara ”sektariska,” speciellt när de försvarar läran om Treenigheten. Men när de konfronteras med en aspekt av den historiska kristna tron som de inte håller med om kommer dessa apologeter att slå bort den heliga Traditionen i ett ögonblick, på samma sätt som mormoner och jehovas vittnen gör.

Del I

Problem med läran om sola Scriptura

A. Den är baserad på felaktiga antaganden

Ett antagande är något vi tar för givet från början, oftast ganska omedvetet. Så länge ett antagande är sant och legitimt är allt väl. Men ett felaktigt antagande leder uppenbarligen till felaktiga slutsatser. Man kan hoppas att om någon dragit slutsatser som visar sig vara felaktiga pga. ett omedvetet antagande, att han då skulle fråga sig själv var hans bakomliggande fel låg.

Protestanter som är villiga att ärligt utvärdera det nuvarande tillståndet i den protestantiska världen måste, till exempel, fråga sig själva, ”Om protestantismens grundläggande lära om *sola Scriptura* är av Gud, varför har den resulterat i bildandet av över tjugotusen olika grupper som inte kan komma överens om grundläggande aspekter av vad Bibeln säger, eller ens om vad det innebär att vara kristen? Om Bibeln är tillräcklig bortsett från den heliga Traditionen, varför kan en baptist, en karismatiker, en metodist, och t.o.m. ett jehovas vittne alla hävda att de tror på vad Bibeln säger, och ändå kan inte två av dem komma överens om vad det just är Bibeln säger?”

Uppenbarligen är det här en situation som protestanterna befinner sig i, som utan tvekan inte stämmer överens med den bild av kyrkan vi finner i Nya Testamentet. Tyvärr är de flesta protestanter villiga att skylla detta olyckliga tillstånd på nästan allt utom det verkliga problemet.

Kom ihåg: problemet är inte Bibelns integritet. Bibeln är inspirerad av den Helige Ande och är mottagen av kyrkan som Guds Ord. Vi argumenterar inte mot Skriftens inspiration här, utan snarare för det korrekta användandet av den.

Idén om *sola Scriptura* är så fundamental för protestantismen, att det för dem nästan är som att förneka Gud att ens ifrågasätta den. Men som vår Herre sade, ”Så bär varje gott träd bra frukt, men ett uselt träd bär dålig frukt” (Matt 7:17). Om vi dömer *sola Scriptura* efter dess frukt finner vi ingen annan slutsats än att det enda rätta att göra med det trädet är att det ”huggs ner och kastas i elden”(Matt 7:19).

Felaktigt antagande nr. 1: Bibeln var menad som det slutgiltiga ordet om tro, fromhet och tillbedjan.

a) Lär Skriften själv att den är tillräcklig, utan kyrkans Tradition?

Det mest uppenbara antagandet som ligger bakom läran om Skriften allena är att allt som behövs för det Kristna livet finns i Bibeln – sann tro, levnad, fromhet och tillbedjan. Det ställe som oftast citeras för att styrka detta synsätt är:

...att du ända sedan dina barnaår är hemma i de heliga skrifterna; de förmår ge dig den kunskap du behöver för att bli räddad genom tron på Kristus Jesus. Varje bok i skriften är inspirerad av Gud och till nytta när man undervisar, vederlägger, vägleder och fostrar till ett rättfärdigt liv, så att den som tillhör Gud blir fri från sina brister och rustad för alla slags goda gärningar (2 Tim 3:15-17).

De som använder dessa verser till försvar för *sola Scriptura* menar att detta stycke lär Skriftens ”fulla tillräcklighet” eftersom ”om den heliga Skrift verkligen kan göra den fromme perfekt... då behöver vi minsann inte traditionen för att nå fullständighet och perfektion.”³ Men är det verkligen vad detta stycke lär?

Först och främst måste vi fråga oss vad det är aposteln Paulus menar när han talar om ”de

---

³ George Mastrantonis, övers., *Augsburg and Constantinople: The Correspondence between the Tubingen Theologians and Patriarch Jeremiah II of Constantinople on the Augsburg Confession* (Brookline, MA: Holy Cross Orthodox Press, 1982), s. 114.

heliga skrifterna” som hl. Timotheos är hemma i sedan barnaår. Vi kan vara säkra på att hl. Paulus inte menar Nya Testamentet eftersom det inte ens var skrivet när hl. Timotheos var barn. Faktum är att endast ett fåtal av Nya Testamentets böcker blivit skrivna när hl. Paulus skrev detta brevet till hl. Timotheos. De hade absolut inte blivit ihopsamlade i Nya Testamentets kanon som vi känner till det idag.

Här, och i de flesta referenser till Skriften vi hittar i Nya Testamentet, är det uppenbart att det är Gamla Testamentet hl. Paulus talar om. Därför, om detta stället ska avgränsa vad som ska vara inspirerad auktoritet, kommer inte bara Traditionen uteslutas, utan detta stycket självt – och hela Nya Testamentet!

Vidare, om hl. Paulus ville avfärda Traditionen som onyttig, kan man undra varför han använder sig av utombiblisk muntlig tradition i samma kapitel. Namnen Jannes och Jambres återfinns inte i Gamla Testamentet, ändå menar hl. Paulus i 2 Tim 3:8 att de trotsade Mose.

Aposteln Paulus hämtar här ifrån den muntliga traditionen som sade att namnen på de två främsta Egyptiska magikerna i andra Mosebok (2 Mos 7 & 8) var ”Jannes” och ”Jambres.”⁴ Och detta är ingalunda den enda gången en utombiblisk källa används i Nya Testamentet. Det mest kända exemplet är i Judasbrevet där Henoksboken citeras (Jud 14,15; jfr. Henok 1:9).

Det främsta syftet för kyrkan att etablera en auktoritativ lista på böcker som skulle tas emot som helig Skrift var att skydda kyrkan från oäkta böcker som hävdade apostoliskt författarskap, men som i själva verket var heretikers verk, som t.ex. Thomasevangeliet. Heretiska grupper kunde inte grunda sina läror på helig Tradition eftersom deras läror uppkommit utanför kyrkan. Det enda sättet som de kunde hävda någon auktoritativ grund för deras heresier var genom att vrida meningen i Skriften och framställa nya böcker i Apostlarnas och Gamla Testamentets helgons namn.

När kyrkan sammanställde en auktoritativ lista av heliga böcker som var mottagna av alla som gudomligt inspirerade och av Gammaltestamentligt eller apostoliskt ursprung, var inte tanken att det skulle innebära att allt i den Kristna tron och all information som behövdes för tillbedjan och god ordning i kyrkan fanns i dessa skrifter.⁵ Faktum är att när kyrkan fastställde Skriftens kanon var den redan i dess tro och tillbedjan i grund och botten oskiljbar från kyrkan sedan tidigare. Detta är ett historiskt faktum. Den kyrkliga auktoriteten bestod av ortodoxa biskopar som samlades till olika koncilier, och det var de som fastställde frågan om kanon. Kyrkan, som vi känner den, fanns *innan* Bibeln, som vi känner den.

b) Vad var syftet med skrifterna i Nya Testamentet?

I protestantiska studier av Bibeln lärs det ut (och jag tror att det är riktigt) att när man studerar Bibeln, måste man bland andra överväganden ta hänsyn till vilken genre (eller litterär typ) ett speciellt stycke har: olika genrer används på olika sätt. Ett annat hänsynstagande är förstås ämnet och syftet med boken eller avsnittet.

I Nya Testamentet har vi, grovt sett, fyra litterära genrer: Evangelium, historisk berättelse (Apostlagärningarna), brev och apokalyptisk/profetisk skrift (Uppenbarelseboken). Evangelierna är skrivna för att vittna om Kristi inkarnation, liv, död och uppståndelse. Biblisk-historisk berättelse återberättar Guds folks historia och speciella gestalters levnad i den historien, samt Guds försyn mitt i alltihop. Breven skrevs främst som svar på specifika problem som uppstod i olika kyrkor; således ansågs de saker som var antagna och förstådda av alla inte som problem, och behandlades inte i någon större utsträckning. Läroproblem som behandlades rörde oftast ifrågasatta eller

4 A. F. Walls, ”Jannes and Jambres,” *The Illustrated Bible Dictionary*, vol. 2 (Wheaton, IL: Tyndale House Publishers, 1980), s.733-734.

5 Denna lista försökte inte ens omfatta alla de böcker som Kyrkan tillvaratagit från antiken och som den ansåg som delar av den bredare Traditionen. T.ex. Henoksboken som, trots att den citeras i de kanoniska böckerna, inte själv inkluderades i kanon. Jag ska inte ens låtsas veta varför det är så, men av vilken anledning det nu än kan vara har Kyrkan bevarat boken och ändå inte utsett den att bli läst i Kyrkan eller att sättas vid sidan av de kanoniska böckerna.

missförstådda läror.⁶ Frågor om tillbedjan och gudstjänst behandlades bara när det fanns problem med det (t.ex. 1 Kor 11-14). Apokalyptisk skrift, som Uppenbarelseboken, skrevs för att visa på Guds slutliga historiska triumf.

Vad som är intressant är att ingen av dessa litterära typer som finns i Nya Testamentet har gudstjänst och tillbedjan som huvudämne. Ingen av dem var heller menade att ge detaljer om hur man ska tillbe i kyrkan. I Gamla Testamentet finns detaljerade, men inte alls uttömmande, förklaringar över Israels gudstjänst och tillbedjan (andra och tredje Mosebok och Psaltaren). I Nya Testamentet finns bara knappa antydningar om de tidiga kristnas gudstjänst och tillbedjan. Hur kommer det sig? Säkert inte på grund av att de saknade ordning i sina gudstjänster. Tvärtom har liturgiska historiker slagit fast det faktum att tidiga kristna fortsatte att tillbe på ett sätt starkt grundat på de judiska gudstjänsternas mönster som de ärvt från apostlarna.⁷

Hur som helst, även de få referenser i Nya Testamentet som rör gudstjänst och tillbedjan i den tidiga kyrkan visar att nytestamentliga kristna tillbad liturgiskt, på samma sätt som deras fäder före dem: de höll timmar för bön (Apg 3:1); de tillbad i templet (Apg 2:46; 3:1; 21:269); och de tillbad i synagogor (Apg 18:4).

Vi måste också inse att ingen av de litterära typerna som finns i Nya Testamentet har syftet att ge omfattande dogmatisk instruktion. Nya Testamentet innehåller varken en katekes eller en systematisk teologi. Om allt vi behöver som kristna är Bibeln i sig själv, varför innehåller den då inte någon form av omfattande dogmatiskt uttalande? Tänk hur lätt alla olika kontroverser kunde lösas om Bibeln klart hade svarat på alla dogmatiska frågor. Men hur lämpligt det än hade varit så återfinns inget sådant bland Bibelns böcker.

Ingen får missförstå den poäng som görs. Inget av detta är menat som ett förminskande av den heliga Skriftens betydelse. Gud förbjuder! I den ortodoxa kyrkan menar man att Skriften är fullt ut inspirerad, ofelbar och auktoritativ. Men faktum är att Bibeln inte innehåller undervisning om alla ämnen som är viktiga för kyrkan.

Som sagt, Nya Testamentet ger få detaljer om hur man ska tillbe – och det är verkligen ingen liten sak. Vidare, samma kyrka som gav oss den heliga Skrift och bevarade den, var exakt samma kyrka av vilken vi fick våra mönster för gudstjänst och tillbedjan! Om vi misstror den kyrkans trohet i att bevara apostolisk tillbedjan, då måste vi också misstro hennes trohet i bevarandet av den heliga Skrift.⁸

c) Är Bibeln, i praktiken, verkligen ”allt som behövs” för protestanter?

Protestanter hävdar ofta att de ”bara tror på Bibeln,” men en rad olika frågor dyker upp när man undersöker deras verkliga användning av Bibeln. Till exempel, varför skriver protestanter så många böcker om lära och det Kristna livet i allmänhet, om nu allt som behövs finns i Bibeln? Om Bibeln själv var allt som behövdes för att förstå den, varför delar inte protestanter bara ut Biblar och lämnar det vid det? Och om det är ”allt som behövs,” som de menar, varför tror inte alla protestanter samma sak?

Vad är syftet med söndagsskola, eller de många protestantiska studiebiblarna, om allt som behövs är Bibeln i sig själv? Varför delar de ut traktater och annat material? Varför lär de ut hur

6 T.ex. finns det inget ställe där frågan om Skriftens ofelbarhet behandlas i detalj, just för att det inte var ett problem. I vår tid, med uppkomsten av religiös skepticism, är det absolut ett problem, och om breven skrivits idag skulle den frågan säkerligen behandlas vid något tillfälle. Det vore således dåraktigt att dra slutsatsen att eftersom denna fråga inte behandlas specifikt så betyder det att de tidiga Kristna inte tyckte att den var viktig eller att de inte trodde på den.

7 Alexander Schmemmann, *Introduction to Liturgical Theology* (Crestwood, NY: St. Vladimir's Seminary Press, 1986), s. 51 ff.

8 Faktum är att det är detta protestantiska forskare har gjort. Trots att protestantismen grundades på påståendet att Bibeln är den enda auktoriteten för tro och handlande, domineras nutida protestantisk forskning av modernister som inte längre tror på Skriftens inspiration eller ofelbarhet. De har placerat sig själva över Bibeln och använder bara de delar som passar dem. Resten förkastar de som ”primitiv mytologi och legender.” Den enda auktoritet som återstår för sådana som de är dem själva.

man predikar över huvud taget – varför inte bara läsa Bibeln för folk? Trots att de vanligtvis inte vill erkänna det så vet de instinktivt att Bibeln inte kan förstås i sig själv. Faktum är att varje protestantisk grupp har sin egen samling av traditioner, fast, återigen, de brukar inte vilja kalla det så.

Det är ingen tillfällighet att alla bibeltrogna vänner tror samma saker, och pingströrelsen i stort tror samma saker, men bibeltrogna vänner och pingströrelsen tror uttryckligen inte på samma saker. Bibeltrogna vänner och folk från pingströrelsen kommer inte på individuella idéer genom enskilt studie av Bibeln. Snarare är det så att var och en i sin respektive grupp undervisas att tro på ett speciellt sätt – utifrån en gemensam tradition.

Således är frågan egentligen inte huruvida vi bara ska tro på Bibeln eller om vi också ska använda traditionen. Den verkliga frågan är *vilken* tradition vi ska använda för att tolka Bibeln? Vilken tradition kan man lita på – den apostoliska Traditionen från den historiska kyrkan, eller de moderna och splittrade protestantiska traditionerna som inte har djupare rötter än tiden för uppkomsten av den protestantiska reformationen?

Felaktigt antagande nr. 2: Skriften var grunden för den tidiga kyrkan, men tradition är bara en mänsklig förvanskning som kom mycket senare.

Särskilt bland dagens evangelikaler och karismatiker kan man återfinna ordet ”tradition” som en nedsättande term. Att kategorisera någonting som ”tradition” är i stort sett detsamma som att säga att det är ”köttsligt,” ”andligt dött,” ”destruktivt” eller ”lagiskt.” På det viset som protestanter läser Nya Testamentet verkar det klart för dem att Bibeln alltid fördömer traditionen som motsats till Bibeln. Man verkar anta att de tidiga kristna var ungefär likadana som dagens evangelikaler eller karismatiker, bara att de hade skägg och togor. Att de Kristna från det första århundradet skulle ha tillbett liturgiskt, eller haft biskopar, eller skulle ha hållt fast vid någon tradition alls, är ofattbart. Först senare, ”när kyrkan korrumpades,” kan det tänkas att sådant kom in i kyrkan.

Det slår hårt åt på sådana protestanter (som det också gjorde på mig) när de faktiskt studerar den tidiga kyrkan och de tidiga fädernas skrifter och börjar se den distinkt annorlunda bilden från det som de kommit att föreställa sig. T.ex. upptäcker man att de tidiga kristna inte tog med sig Bibeln till kyrkan varje Söndag. Det var så svårt att få tag på till och med ett exemplar av ett litet stycke av Skriften. På grund av att det krävdes så lång tid och så mycket resurser att kopiera, var det väldigt få som ägde egna kopior. Istället förvarade en speciellt utsedd person i kyrkan kopiorna av Skrifterna, eller så förvarade man dem där kyrkan samlades för att fira gudstjänst (där Skrifterna lästes gemensamt).

Vidare hade de flesta kyrkor inte ens fullständiga kopior av alla böckerna i Gamla Testamentet, ännu mindre av det Nya Testamentet – som inte var färdigt förrän vid slutet av det första århundradet, och inte fanns i sin kanoniska form förrän på 300-talet. Detta betyder inte att de tidiga kristna inte studerade Bibeln – det gjorde de, mycket intensivt, men som en grupp, inte som individer. Och under större delen av det första århundradet var kristna begränsade till det Gamla Testamentet i sitt studie av Skriften.

Så, hur kunde de veta att Evangeliet var sant? Hur kunde de känna till Kristi liv och lära, hur man skulle tillbe och vad man skulle tro om Kristi person och naturer? De hade Traditionen som överlämnats till dem från Apostlarna.

Visserligen hörde många av de i den tidiga kyrkan allt detta från Apostlarna själva, men många fler gjorde inte det. Senare generationer hade tillgång till Apostlarnas skrifter genom Nya Testamentet, men den tidiga kyrkan förlitade sig nästan uteslutande på muntlig och liturgisk tradition vad gäller kunskap om den kristna tron.

Denna förlitan på Traditionen är uppenbar i Nya Testamentets egna skrifter. T.ex. uppmanar hl. Paulus Thessalonikerna: ”Stå alltså fasta, bröder, och håll er till de läror som vi har fört vidare

till er, muntligen eller i brev” (2 Thess 2:15).

Det ord som här är översatt med ”läror” är det grekiska ordet *paradosis*. Det ordets bokstavliga betydelse är ”det som är överlämnat, eller utgivit.” Det är samma ord som används negativt om fariséernas falska traditioner (Mark 7:3, 5, 8), och även när det refereras till auktoritativ kristen undervisning (1 Kor 11:2; 2 Thess 2:15).

Vad var det då som gjorde Fariséernas tradition falsk och kyrkans tradition sann? Det var Källan!

Kristus klargjorde vad källan var till Fariséernas tradition när han kallar dem ”människornas regler [*paradosin*]⁹” (Mark 7:8). Hl. Paulus, å andra sidan, när han refererar till den kristna Traditionen, klarlägger att ”Jag måste berömma er för att ni kommer ihåg allt jag har sagt och håller fast vid det som jag har fört vidare [*paradoseis*] till er precis som jag förmedlade [*paredoka*, en verbal form av *paradosis*] det.” (1 Kor 11:2). Varifrån fick då hl. Paulus dessa traditioner ifrån? ”Jag har själv tagit emot från Herren det som jag har fört vidare [*paredoka*] till er” (1 Kor 11:23).

Det den Ortodoxa kyrkan refererar till när den talar om apostolisk Tradition är ”den tro som en gång för alla har anförtrotts [*paradotheise*] de heliga” (Jud 3). Dess källa är Kristus, och den gavs av honom personligen till apostlarna genom allt han sade och gjorde – vilket, om det skulle skrivas ner, ”tror jag [Johannes] inte att hela världen skulle rymma de böcker som då måste skrivas” (Joh 21:25). Apostlarna i sin tur överlämnade denna Tradition till hela kyrkan. Och kyrkan, i egenskap av denna skatts förvaringsplats, blev på så vis ”sanningens pelare och grundval” (1 Tim 3:15).

Nya Testamentets vittnesbörd är tydligt på denna punkten: de tidiga kristna hade både muntlig och skriftlig tradition som de tagit emot av Kristus genom apostlarna. Vad gäller den skriftliga traditionen hade de först bara delar – en lokal kyrka hade ett brev, en annan hade kanske ett evangelium. Så småningom kom dessa skrifter att samlas ihop i samlingar, och slutligen, under ledning av den helige Ande i kyrkan, blev de det Nya Testamentet. Hur visste de tidiga kristna vilka böcker som var autentiska och vilka som inte var det? Det fanns ju (som jag redan påpekat) många oäkta brev och evangelier som heretiker hävdade var skrivna av apostlar. Det var den apostoliska Traditionen som hjälpte kyrkan att göra detta avgörandet.

Protestanter reagerar våldsamt mot idén om helig Tradition helt enkelt för på grund av att den enda form av den de oftast känner till är den skeva uppfattning av tradition som finns i romersk katolicism. I motsats till den romerska uppfattningen av tradition – vilken är personifierad i påven, och som utvecklar nya dogmer utan apostolisk grund, så som t.ex. påvens ofelbarhet – tror inte de ortodoxa att Traditionen förändras eller utvecklas.

I synnerhet om kyrkan ställs inför en heresi kan den bli tvungen att mer specifikt definiera skillnaden mellan sanning och felaktighet; men Sanningen förändras aldrig. Det kan sägas att Traditionen utvidgas eller mognar, men bara på så vis att kyrkan inte glömmet sina erfarenheter på vägen när den rör sig genom historien. Den kommer ihåg de heliga som uppkom i den, och den bevarar skrifterna av dem som på ett riktigt sätt förklarade dess tro. Men tron i sig har ”en gång för alla anförtrotts de heliga” (Jud 3).

Hur kan vi vara säkra på att kyrkan bevarat den apostoliska Traditionen obefläckad? Det korta svaret är Gud har bevarat den eftersom han lovade att göra det. Kristus sade att han skulle bygga sin kyrka och ”dödsrikets portar skall aldrig få makt över den” (Matt 16:18). Kristus själv är kyrkan huvud (Ef 4:15, 16), kyrkan är hans kropp (Ef 1:22, 23), och han har lovat att vara med kyrkan ”alla dagar till tidens slut” (Matt 28:20). Kristus lovade aldrig att hans kyrka skulle vara framgångsrik, eller den religion som har flest anhängare; faktum är att han lovade raka motsatsen (Matt 7:13, 14; 10:22; Joh 15:20). Kristus lovade inte heller att det inte skulle finnas syndare i kyrkan (Matt 13:47-50), eller att den inte skulle vara tvungen att kämpa mot herdar eller vargar i

---

9 Övers. Anm.: Författarens översättning av NT (NKJV) är tydligare här vad gäller den exakta ordalydelsen av grundtexten (NKJV: ”the tradition of men”). Bibel 2000 har översatt *paradosin* med ”läror.” Grundtextens ordalydelse är ”tradition” eller ”stadga.”

fårakläder (Joh 10:1, 12, 13). Men Kristus lovade en bestående och slutligen triumferande kyrka, som skulle ha hans bestående närvaro, och som skulle vägledas in i all Sanning av den Helige Ande (Joh 16:13). Om kyrkan skulle förlora renheten i den apostoliska Traditionen, då skulle Sanningen upphöra att vara Sanning – för kyrkan är sanningens pelare och grundval (1 Tim 3:15).

Den vanliga protestantiska uppfattningen av kyrkohistorien – att kyrkan avföll i och med Konstantins dagar fram till reformationen – gör verkligen dessa och andra skriftställen meningslösa. Om kyrkan hade upphört att existera för en enda dag, då skulle dödsrikets portar fått makt över henne på den dagen. Om detta var fallet, när Kristus beskrev kyrkans framväxt i liknelsen om senapskornet (Matt 13:31, 32), så skulle han talat om en planta som började växa men som krossades, och i dess ställe skulle ett nytt frö gro så småningom. Istället använde han bilden av ett senapskorn som först börjar växa lite, men som stadigt växer till den största av trädgårdsplantor.

Vad beträffar de som vill mena att det fanns en grupp av rättroende protestanter som levde i grottor någonstans i tusen år – var finns beviset för en sådan grupps existens? Valdensarna,¹⁰ som alla grupperingar från pingströrelsen till jehovas vittnen hävdar är deras förfäder, existerade inte före det tolfte århundradet. Det är, minst sagt, lite långsökt att tro att dessa renläriga led tappert under romarnas våldsamma förföljelser, och ändå styrde kosan mot bergen så fort kristendomen blev en godkänd religion. Men till och med detta verkar rimligt om man jämför med tanken på att en sådan grupp skulle kunna ha överlevt i tusen år utan att efterlämna minsta spår av historiskt bevis för att bekräfta att den någonsin existerat.

Vid det här laget kanske någon vill invända och säga att det faktiskt finns exempel på folk i kyrkans historia som lärde saker som inte stämde överens med vad andra lärde, så vem kan då säga vad den apostoliska Traditionen är? Och vidare, om en förvanskad vana uppkom, hur skulle man senare kunna skilja den från den apostoliska Traditionen?

Protestanter frågar dessa frågor eftersom det, i den romerska katolska kyrkan, uppkom nya och skeva traditioner. Detta hände dock därför att det latinska västerlandet först ändrade förståelsen av Traditionens natur.

Den ortodoxa förståelsen, som tidigare fanns i väst och som fortfarande är bevarad i den ortodoxa kyrkan, är i grund och botten att Tradition till sitt väsen är oföränderlig och känns igen på dess universalitet, eller katolicitet. Äkta apostolisk Tradition återfinns i den historiska konsensus i kyrkans lära. Hitta det som kyrkan har trott alltid, genom historien, och överallt, och du har hittat Sanningen. Om något antagande kan visas sig inte varit mottaget av kyrkan i sin historia, då är det heresi.

Kom dock ihåg att vi talar om kyrkan, inte om schismatiska grupper. Det fanns schismatiker och heretiker som bröt sig ur kyrkan under Nya Testamentets tid, och det har inte varit någon brist på dem sedan dess. Som aposteln säger, ”Det måste till och med finnas olika partier¹¹ bland er, så att det visar sig vilka av er som är att lita på” (1 Kor 11:19).

Felaktigt antagande nr. 3: Kristna kan tolka Skriften för sig själva, utan kyrkans hjälp.

Även om en del protestanter kan ha problem med hur detta antagande är formulerat, är det i

---

10 Valdensarna var en sekt som grundades på 1100-talet av Petrus Valdes, och som på något sätt kom att föregripa den protestantiska reformationen. På grund av förföljelser från den romerska katolska kyrkan kom denna sekt att överleva främst i de bergiga trakterna i nordvästra Italien. När den protestantiska reformationen kom influerades valdensarna av den reformatoriska rörelsen och kom slutligen att ansluta sig till den. Många tidiga protestantiska historiker menade att valdensarna representerade en kvarleva av ”sanna” kristna som hade funnits före Konstantin. Även om ingen seriös historiker skulle hävda något så ogrundat, är det många fundamentalister och sekter som jehovas vittnen som fortsätter hävda att de härstammar från den tidiga kyrkan genom valdensarna – trots det faktum att valdensarna fortfarande finns kvar idag, och de menar sig absolut inte hänga ihop med jehovas vittnen.

11 Övers. Anm.: Författarens översättning av NT (NKJV) har ”heresies” där Bibel 2000 har ”partier.” Det grekiska ordet i grundtexten är *haireseis*.

huvudsak den tro som fanns kvar sedan reformatörerna först talade om läran om *sola Scriptura*. Argumentationen gick som så att Skriftens mening var så tydlig att vem som helst kunde förstå den bara genom att läsa den för sig själv, således är kyrkans hjälp överflödigt.

Denna syn är tydlig hos de lutherska forskarna i Tübingen, som brevväxlade med patriark Jeremias II av Konstantinopel ungefär trettio år efter Luthers död:

Någon kanske säger att Skriften å ena sidan är helt felfri, men å andra sidan har den höljts i mycken oklarhet, så utan de Andefyllda Fädernas tolkning kan de inte klart förstås. Samtidigt som detta är sagt så är det sant att vad som skrivits på ett sätt som knappast är förståeligt på en del ställen i Skriften, detsamma har angivits på andra ställen uttryckligen och mycket klart, så att även den enklaste bland personer kan förstå dem.¹²

Även om dessa lutherska forskare menade sig använda de heliga fädernas skrifter argumenterade de att de var onödiga, och att fäderna skulle förkastas när de trodde att Skriften och de heliga fäderna gick emot varandra.

Hur som helst, vad de egentligen argumenterade för var att när de heliga fädernas läror gick emot deras egna privata uppfattningar om Skriften skulle deras privata uppfattningar anses mer auktoritativa än kyrkofädernas läror. Hellre än att lyssna till fäderna, som visat sig vara rättfärdiga och heliga, prioriterade de individens mänskliga resonemang. Detta är detsamma mänskliga resonemang som har lett de mest inflytelserika lutherska bibliska forskarna de senaste hundra åren att förkasta många av de viktigaste läroarna i Skriften, och till och med att förkasta själva Skriftens inspiration – just den grund på vilken de tidiga lutheranerna byggde hela sin tro!

I sitt svar uppenbarade patriark Jeremias II klart och tydligt den privata tolkningens karaktär:

Låt oss acceptera kyrkans traditioner med ett uppriktigt hjärta och inte med en mångfald av rationaliseringar. Ty Gud skapade människan enkel; men istället söker de efter olika sätt att rationalisera (Pred 7:30). Låt oss inte tillåta oss själva att komma på en ny tro som fördöms av de heliga Fädernas tradition. Ty den gudomlige Aposteln säger, ”om någon förkunnar ett annat evangelium för er än det ni har fått - förbannelse över honom!” (Gal 1:9)¹³

B. Läran om *sola Scriptura* faller på eget grepp

Man kan tänka sig att ett sådant trossystem som protestantismen, som har som huvudlära att Skriften allena är auktoritativ i frågor om tro, först skulle bevisa att denna huvudlära håller för sin egen kritik. Man kunde förvänta sig att protestanter skulle kunna hämta hundratals skriftbevis för att stödja den läran – på vilken allt annat de tror grundar sig. Man kunde önska att åtminstone två eller tre pålitliga texter som klart och tydligt stödde den läran kunde finnas – eftersom Skriften själv säger, ”på två eller tre vittnesmål skall varje sak avgöras” (2 Kor 13:1).

Och ändå, likt pojken i sagan, som pekade ut att kejsaren inte hade några kläder på sig, så måste jag säga att det inte finns en enda vers i hela den heliga Skrift som lär ut läran om *sola Scriptura*. Det finns inte ens någon som är i närheten. Det finns sannerligen många ställen i Bibeln som talar om dess inspiration, om dess auktoritet, och om dess bärighet – men det finns inte ett ställe i Bibeln som lär att Skriften *allena* är auktoritativ för troende. Om en sådan lära ens fanns underförstådd skulle kyrkans fäder också lärt den med all säkerhet. Men vem bland de heliga fäderna har någonsin lärt något sådant? Protestantismens grundläggande lära går således under av sig själv, eftersom den motsäger sig själv.

Men protestanternas lära om *sola Scriptura* saknas inte bara i Skriften – den är faktiskt specifikt motsagd av Skriften (vilket vi redan diskuterat) som lär att den heliga Traditionen också är

12 Mastrantonis, s. 115, övers. anm.: min översättning från engelskan.

13 Mastrantonis, s. 198, övers. anm.: min översättning från engelskan.

bindande för kristna (2 Thess 2:15; 1 Kor 11:2).

C. Protestantiska tolkningsmodeller som inte fungerar

Från de allra tidigaste reformatoriska tiden har protestanter tvingats hantera det faktum att folk inte kunde komma överens om betydelsen av många av de mest grundläggande frågorna i kristen lära, med bara Bibeln och individens resonerande kraft till hands. Under Martin Luthers livstid hade redan dussintals olika grupper uppkommit, och alla hävdade de sig ”bara tro på Bibeln,” men ingen höll med den andre om vad Bibeln sade. T.ex. stod Luther modigt inför riksdagen i Worms med den utmaningen, att om han inte övertygades av Skriften eller förnuftet, så skulle han inte ta tillbaka något av det han lärt ut. Men senare, när anabaptisterna, som inte höll med Luther på flera punkter, frågade efter samma förmån, blev tusentals av dem slaktade av lutheraner.¹⁴ Så mycket betydde alltså retoriken om rätten att få läsa Skriften för sig själv.

Trots de uppenbara problem med det snabba splittrandet av protestantismen som läran om *sola Scriptura* framställde antog protestanterna istället – ovilliga att medge sitt nederlag för påven – att det verkliga problemet måste ligga hos dem som de inte håller med. Med andra ord: ingen annan grupp än deras egen kan läsa Bibeln korrekt. Så har ett antal olika bibliska tolkningsmodeller presenterats som lösningar på problemet.

Givetvis måste ännu en modell uppfinnas som skulle kunna vända på den ändlösa multiplikationen av schismer. Ändå fortsätter protestanter att söka efter den svårfångade metodologiska ”nyckeln” som ska lösa deras problem. Låt oss undersöka några av de vanligare modellerna som prövats än så länge – var och en förespråkad av en eller annan grupp.

Modell nr. 1: Ta bara Bibeln bokstavligen – meningen är tydlig.

Denna modell var utan tvekan den första modellen som reformatorerna använde. Dock insåg de väldigt tidigt att den i sig själv inte var en tillräcklig lösning på problemen som läran om *sola Scriptura* framställde. Trots att denna modell var ett misslyckande från början är den fortfarande den vanligaste bland fundamentalister, evangelikaler och karismatiker med dålig kunskap.

”Bibeln säger vad den menar och menar vad den säger,” är ett uttryck som hörs ofta. Men när man kommer till bibliska texter som protestanter vanligtvis inte håller med om – sådana som när Kristus gav apostlarna makt att förlåta synder (Joh 20:23), eller när han sade om Eukaristin, ”detta är min kropp ... detta är mitt blod (Matt 26:26,28), eller när Paulus lär att kvinnor ska täcka sina huvuden i kyrkan (1 Kor 11:1-16) – då, plötsligt, säger inte Bibeln vad den menar längre. ”Nej, men, de verserna är inte menade att tas bokstavligen!”

Modell nr. 2: Den Helige Ande ger den korrekta förståelsen.

När man ställdes inför flera olika grupper som uppkom under den protestantiska fanan, och som inte kunde enas om tolkningen av Skriften, föreslog protestantiska forskare sen som en lösning försäkran om att den Helige Ande skulle vägleda fromma protestanter till en rätt tolkning av Skriften. Men alla de som inte höll med varandra om läran kunde under inga omständigheter vara vägledade av samma Ande. Resultatet blev att varje grupp tenderade att se ner på alla de som inte höll med dem.

---

14 ”Although earlier he [Luther] had opposed the burning of Anabaptists by Lutherans, eventually he reluctantly approved the death penalty for them on the grounds that they were guilty of sedition and blasphemy.” Kenneth Scott Latourette, *A History of Christianity*, Vol II: *Reformation to the Present* (New York: Harper & Row, 1975), p.730, cf. pp. 779f. Läs också F. L. Cross and E. A. Livingstone, ”Anabaptists,” *The Oxford Dictionary of the Christian Church* (Oxford: Oxford University Press, 1974), s. 47.

Om detta var en giltig modell skulle vi bara ha en grupp protestanter som hade tolkat Bibeln korrekt. Men vilken av alla tusentals samfund kan det vara? Svaret beror på vilken protestant du frågar. En sak kan du vara säker på – de som använder sig av denna modell är försäkrade om att just deras grupp är den rätta.

Det blev allt svårare, när samfund på samfund uppkom, att ärligt påstå att bara de hade förstått det rätt. Det har då blivit allt vanligare att minimera skillnaderna mellan samfund och helt enkelt komma fram till att de skillnaderna inte spelar så stor roll. ”Kanske har varje grupp en del av Sanningen, men ingen av oss har hela Sanningen.”

Modell nr. 3: Låt de tydliga texterna tolka de otydliga.

Detta måste ha verkat vara den perfekta lösningen för hur Bibeln ska tolkas i sig själv – låt de texter som är lätta att förstå tolka de som inte är tydliga. Denna modells logik är enkel. Även om ett skriftställe uttrycker sanningen fördolt så finns samma sanning säkert tydligt återgiven någon annanstans i Skriften. Använd alltså bara de tydliga texterna som nycklar, så förstår du innebörden av de otydliga texterna. Eller som de Lutherska forskarna från Tübingen argumenterade i deras första brevväxling med patriark Jeremias II:

Därför kan inget bättre sätt att tolka Skriften finnas, annat än att Skrift ska tolka Skrift, det vill mena, genom sig själv. Ty hela Skriften har dikterats av en och samma Ande, som bäst förstår sin egen vilja och bäst förmår uttrycka sin egen mening.¹⁵

Hur lovande denna metod än verkar visade den sig otillräcklig som lösning på den protestantiska splittringen och kaoset. Denna modell faller samman när man ska bestämma vilka texter som är tydliga och vilka som inte är det.

De protestanter som tror att det är omöjligt för en kristen att gå miste om sin frälsning finner ett antal skriftställen som de menar ganska tydligt lär deras lära om förvisning om evigheten. T.ex., ”Gud tar inte tillbaka sina gåvor och sin kallelse” (Rom 11:29), och ”Mina får lyssnar till min röst, och jag känner dem, och de följer mig. Jag ger dem evigt liv, och de skall aldrig någonsin gå under, och ingen skall rycka dem ur min hand” (Joh 10:27,28).

Men när sådana protestanter kommer till verser som verkar lära att frälsningen kan förloras, som t.ex. ”Börjar den rättfärdige synda räcker inte hans rättfärdighet för att han skall få leva” (Hes 33:12), och ”den som håller ut till slutet skall bli räddad (Matt 10:22; jfr. 24:13; Upp 2:7, 11, 17, 26; 3:5, 12; jfr. 21:7), då använder de sig av de texter som är ”tydliga” för att bortförklara dessa texter som är ”otydliga.”

Arminianer, som tror att man kan förlora frälsningen om man vänder sig bort från Gud, ser inga otydligheter i dessa varningar. Tvärtom är de ganska tydliga för dem!

Modell nr. 4: Historisk-kritisk exegetik.

När Protestanterna höll på att drunkna i ett hav av subjektiv mening och splittring började man snabbt greppa efter någon intellektuell metod med minsta lilla andel objektivitet. Allt eftersom tiden gick, och splittringarna förökades, blev vetenskap och förnuft mer och mer den standard med vilken protestantiska teologer hoppades få konsekvens i sina bibliska tolkningar.

Denna ”vetenskapliga” modell, som nu dominerar den protestantiska forskningen, och under det senaste århundradet även den romerska katolska forskningen, kallas vanligen ”historisk kritisk” exegetik. Vid den så kallade ”upplysningens” gryning tycktes det som om att vetenskapen skulle kunna lösa alla världens problem. Således började protestantiska forskare använda sig av vetenskapens filosofi och metoder på Bibeln och teologin.

---

15 Mastrantonis, s. 115, övers. anm.: min översättning från engelskan.

Alltsedan upplysningen har protestantiska forskare analyserat varje aspekt av Bibeln: dess historia, manuskript och språk. Dessa forskare har försökt analysera varje ben och fragment med det bästa och senaste som vetenskapen har att erbjuda, som om den heliga Skrift var en arkeologisk utgrävning. I rättvisans namn - en del användbar kunskap har kommit av denna forskning. Men som modell för tolkning, och i dess ansträngning att bringa enhet, har den helt enkelt inte fungerat.

Precis som med de andra modellerna försöker den historisk-kritiska metoden förstå Bibeln samtidigt som den ignorerar kyrkans Tradition. Det är samma misstag på en pseudo-vetenskaplig nivå.

Trots att det inte finns en utvald protestantisk exegetisk metod har alla som mål att "låta Skriften tala för sig själv." Ingen som hävdar sig vara kristen skulle vara emot vad Skriften skulle "säga" om det verkligen var så att den "talade för sig själv" genom dessa metoder. Problemet är att de som utser sig till tungor för Skriften filtrerar den genom deras egna personliga antaganden.

Medan de menar sig vara objektiva tolkar de snarare Skriften enligt deras egna uppsättning av traditioner och dogmer, vare sig de är fundamentalister eller liberala rationalister. Om jag får låna ett uttalande lite löst av Albert Schweitzer så har protestantiska forskare tittat ner i historiens brunn för att hitta Bibelns mening, och de har skrivit strålande volymer på volymer på ämnet, men tyvärr har de bara sett sin egen reflektion i denna brunn.

Vidare är en av de mest bländande inkonsekvenserna med historisk-kritisk exegetik dess obibliska karaktär. Det blir snart uppenbart för den vanliga protestantiska exegetikstudenten att apostlarna inte var speciellt bra exegeter – det är ju ganska klart att de inte följde den kritiska exegetikens metoder. Antingen måste man dra slutsatsen att protestanter förstår Bibeln bättre än apostlarna (ett påstående som, i all sin förmäthenhet, görs oftare än man kan tro), eller så är de modeller som protestanter använder sig av fundamentalt bristfälliga och skiljer sig från den apostoliska förståelsen av Skriften.

Trots alla anspråk på motsatsen är alla dessa metoder långt från neutrala vetenskapliga metoder. Moderna forskare är stolta för deras förmåga att kritiskt kunna analysera de antaganden och kulturella fördomar som föregående tider hade; men i deras moderna högfärd har de blivit förblindade för hur deras egna antaganden gjort deras tänkande fördomsfullt.

De historisk-kritiska metoderna har sina rötter i naturalistisk reduktionism, individualism och relativism. Vetenskaplig empiricism ses som den slutliga domstolen, trots det faktum att empiriska metoder bara kan rikta sig till de saker som kan observeras eller erfaras, och således är teologi per definition okapabel att klämmas in i empirismens begränsade ram. Protestantiska bibelforskare, som misslyckats med att se den historisk-kritiska metodikens begränsningar, och som fyller i hålutrymmen med akademiskt ordbajs och personliga uppfattningar förklätt som bevis, har lyckats få deras arbete att se ut som de ofrånkomliga slutsatserna av objektivt, "vetenskapligt" efterforskande i Bibeln.¹⁶ Tyvärr är den oundvikliga slutsatsen av att tillgripa empiriska metoder på teologiska ämnen att vi inte kan veta så mycket om det. Det är bara de frågor som deras metoder kan besvara som är värda att ställas, och bara de stycken ur Bibeln som överlever en full anstormning av skeptisk vildhet ses som autentiska.¹⁷

Konservativa protestanter har lyckligtvis varit mycket mindre konsekventa i sin rationalism. De har bevarat en vördnad för Skriften och en tro på dess inspiration. Icke desto mindre är deras

---

16 Som Thomas Oden observerat: "Bibelkritik är mer stadigt fången idag i dess moderna (naturalistiska, narcissistiska, individualistiska) Zeitgeist än vad augustinianism någonsin var gentemot platonism eller thomism gentemot aristotelianism. Fångad i moderna fördomar gentemot för-moderna former av medvetenhet har reduktionistisk exegetik visat sig vara minst lika benägen till spekulation som de extremaste formerna av gnosticism var och så okritisk gentemot sina egna antaganden som supralapsarianistisk protestantisk skolastik" (Thomas Oden, *Agenda for Theology: After Modernity What?* [Grand Rapids, MI: Zondervan, 1990], s.111, övers. anm.: min översättning från engelskan).

17 "Protestantiska bibelforskare fortsätter att använda sig av litterär analysmetod som övergivits för längesedan som "fruktlös och spekulativ" på andra litterära studieområden" (Thomas Oden, *The Word of Life, Systematic Theology: Vol. 2* [New York: Harper & Row, 1989], s. 223, övers. anm.: min översättning från engelskan).

modell – till och med hos de envisaste fundamentalisterna – fortfarande grundad i samma anda av rationalism som liberalernas är.

Ett tydligt exempel av detta finns bland ordningsfundamentalister, som har den utarbetade teorin vilken påstår att Gud, i olika tider genom historien, har handskats med människan enligt olika ”ordningar” (så som den ”adamitiska ordningen,” den ”noakitiska ordningen,” den ”mosaiska ordningen,” den ”davidiska ordningen,” osv.). Man kan se att det finns ett visst mått av sanning i denna teorin, men bortom dessa gammaltestamentliga ordningar lär de att vi nu befinner oss i en annorlunda ”ordning” än den första tidens kristna. Även om mirakler fortsatte genom den nytestamentliga tiden, så gör de inte det längre. Förutom att detta synsätt saknar grund i Skriften, så tillåter den även denna grupp att bejaka de bibliska miraklerna, och låter dem samtidigt vara empiriker i vardagslivet.

Trots att den här modellen vid en första anblick bara tycks vara av akademiskt intresse och långt från verkligheten för den gemene protestanten, så är till och med den vanligt fromma och konservativa protestantiska lekmannen inte opåverkad av denna sorts rationalism.

Även om konservativa protestanter nästan ser sig själva som den raka motsatsen till liberal protestantism, använder de sig ändå av i princip samma slags metoder i sina studier av Skriften. Och med dessa metoder kommer deras underliggande filosofiska antaganden. Således består inte skillnaden mellan liberala och konservativa i de grundläggande antagandena, utan snarare i hur lång man tagit dem till dess inneboende slutsats.

Det största felslutet i denna så kallade vetenskapliga skrifttolkningsmetod ligger i dess felaktiga tillämpning av empiriska antaganden i studiet av historien, Skriften och teologin. Empiriska metoder fungerar förhållandevis bra när de på ett riktigt sätt appliceras inom naturvetenskapen. Men när de används där de absolut inte kan fungera, som t.ex. inom historia (som inte kan upprepas eller experimenteras på), så kan de inte ge varken konsekventa eller riktiga svar.¹⁸ Vetenskapsmän behöver uppfinna ett teleskop som kan kika in i den andliga världen, och ändå underkänner många protestantiska forskare i vetenskapens namn tanken på att det kan finnas demoner och djävlar. Man letar dock förgäves efter vetenskapliga bevis för att de har rätt. Även om sådana forskare är stolta över sin ”öppenhet,” så är de så förblindade av sina antaganden att de inte kan se någonting som inte passar in i deras vision av verkligheten.

Om de empiriska metoderna tillämpades konsekvent skulle de underkänna all kunskap (även empirin), men empirismen tillåts vara inkonsekvent av de som använder sig av den ”eftersom dess obarmhärtiga stympande av den mänskliga erfarenheten ger den ett så högt anseende för vetenskaplig stränghet, att dess prestige överskuggar dess egna grundliga defekter.”¹⁹

Om protestantisk exegetik verkligen var så vetenskaplig som den menar sig vara skulle dess resultat uppvisa konsekvens. Om dess metoder var fördomsfria ”teknologier” (som många ser dem), då skulle det kvitta vem det var som använde dem: de skulle ge samma resultat för alla. Men vad ser vi när vi tittar på det nuvarande läget inom protestantisk bibelexegetik? ”Experternas” egna analys av läget menar att protestantisk bibelforskning befinner sig i en kris.²⁰ Faktum är att denna kris kanske bäst beskrivs genom ett medgivande av en erkänd protestantisk forskare inom Gamla Testamentet, Gerhard Hasel. Han skriver att det under 1970-talet producerades fem nya teologier kring Gamla testamentet, ”men ingen håller med de andra om ansats och metod.”²¹

Det är verkligen ofattbart, med tanke på den själv-utnämnda höga standarden på den protestantiska bibelforskningen, att man kan välja någon av de ändlösa slutsatserna om nästan vilken fråga som helst och hitta ”god forskning” att falla tillbaka på. Med andra ord kan du komma fram till vilken slutsats som helst som passar dig en speciell dag eller i en speciell fråga, och du kan

18 Se appendix för en diskussion om empiriska antaganden inom protestantisk forskning.

19 Rev. Robert T. Osborn, ”Faith as Personal Knowledge,” *Scottish Journal of Theology* 28 (February, 1975), s. 101-126, övers. anm.: min översättning från engelskan.

20 Gerhard Hasel, *Old Testament Theology: Basic Issues in the Current Debate* (Grand Rapids, MI: Eerdmans Publishing Company, 1982), s. 9.

21 *Ibid.*, s. 7, övers. anm.: min översättning från engelskan.

dessutom hitta en teol.dr. som försvarar den.

Detta är verkligen inte vetenskap på samma sätt som fysik eller kemi! Vad vi har att göra med är ett studieområde som presenterar sig självt som objektiv vetenskap, men som egentligen är pseudo-vetenskap, och som döljer en uppsjö olika filosofiska och teologiska perspektiv som slåss om uppmärksamheten. Det är pseudo-vetenskap eftersom objektiv vetenskaplig teologi eller bibeltolkning är omöjlig fram till dess vetenskapsmän utvecklar redskap som är kapabla att undersöka och förstå Gud.

Härmed inte sagt att det inte finns något som är genuint vetenskapligt eller användbart inom protestantisk bibelforskning. Men oavsett hur bra de är kamouflerade av de legitima aspekterna av historisk och lingvistisk kunskap, samt gömda av pseudo-vetenskapens rökmaskiner och speglar, upptäcker vi att de protestantiska metoderna för bibeltolkning egentligen är protestantismens teologiska och filosofiska antagandens tjänare och produkt.²²

Med en subjektivitet som överskrider de mest spekulativa Freudianska psykoanalytikerna väljer protestantiska forskare selektivt de ”fakta” och ”bevis” som passar deras agenda. Sedan fortskrider de, med deras slutsatser i huvudsak förutbestämda av deras grundläggande antaganden, att tillämpa deras metoder på den heliga Skrift – allt medan de tror sig vara opartiska forskare.²³ Eftersom moderna universitet inte ger ut doktorstitlar till de som enbart ger vidare den oförändrade Sanningen försöker dessa forskare konkurrera ut varandra genom att komma upp med nya ”kreativa” teorier. Detta är heresins väsen: nymodigheter, arroganta personliga uppfattningar, och självbedrägeri.

Del II

Det ortodoxa förhållningssättet till den heliga Skrift

När jag, genom Guds nåd, hittade den ortodoxa tron hade jag ingen längtan efter att ge den protestantiska bibelexegetikens metoder en andra chans. Tyvärr har jag upptäckt att protestantiska metoder och antaganden lyckats infektera en del sammanhang inom den ortodoxa kyrkan. Anledningen till detta är, som framhållits ovan, att det protestantiska förhållandet till Skriften beskrivits som ”vetenskapligt.”

Somliga inom den ortodoxa kyrkan tror att de gör kyrkan en stor tjänst genom att föra in denna felaktighet i våra skolor och församlingar. Men det är inget nytt; på detta vis har heresier alltid försökt förleda de trogna.

Som hl. Irenaeus sade, när han skulle till att attackera de heresier som var aktuella i hans dagar:

Genom bedrägliga och förledande ord lockar de på ett slugt sätt enkla människor att undersöka deras system; samtidigt förstör de dem på det klumpigaste sätt, när de initierar dem i deras hädiska uppfattningar.

Sannerligen, felslut uppenbaras aldrig i sin nakna missbildning, för om så skulle vara fallet, då skulle det upptäckas med en gång. Istället ikläds det vackra kläder, så att, genom dess yttre skepnad, få det att framstå för de oerfarna (även om uttrycket kan tyckas löjligt) som mer sant än sanningen själv.²⁴

Låt mig vara tydlig, om nu någon skulle missförstå mig eller bli förvirrad: det ortodoxa

22 Jag har diskuterat liberal protestantism enbart för att påvisa den ”historiska” exegetikens felaktigheter. Det är större chans att en ortodox kristen konfronteras av en konservativ fundamentalist eller karismatiker, helt enkelt pga. att de tar sin tro tillräckligt seriöst för att få andra att konvertera till den. Liberala protestantiska samfund har händerna fulla med att försöka behålla sina egna medlemmar, och brukar inte uppmärksammas för deras evangelisations-iver.

23 För en djupare kritik av den historisk-kritiska metodens överdrifter, se Thomas oden, *Agenda for Theology: After Modernity What?* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1990), s. 103-147.

24 A. Cleveland Coxe, trans., *Ante-Nicene Fathers*, vol. 1, *The Apostolic Fathers with Justin Martyr and Irenaeus* (Grand Rapids, MI: Eerdmans Publishing Company, 1989), s. 315, övers. anm.: min översättning från engelskan.

förhållningssättet till Skriften är inte baserad på vetenskaplig forskning i den heliga Skrift. Dess anspråk på att förstå Skriften grundar sig inte i ett innehav av överlägsna arkeologiska data, utan snarare i dess unika förhållande med Skriftens författare. Den ortodoxa kyrkan är Kristi kropp, sanningens pelare och grund. Kyrkan är både medlet genom vilket Gud skrev Skriften, och det medel genom vilket Gud har bevarat Skriften. Den ortodoxa kyrkan uppfattar Bibeln som den inspirerade skrivna och levda Traditionen som börjar i och med Adam och sträcker sig genom tiden till alla dess medlemmar som lever idag. Att detta är sant går inte att ”bevisa” i ett laboratorium. Man måste bli övertygad av den Helige Ande och erfara Guds liv i kyrkan.

Frågan som många protestanter ställer i det här läget är, ”Vem kan avgöra om den ortodoxa traditionen är den riktiga Traditionen – eller om det över huvudtaget finns en riktig tradition?”

Först och främst behöver protestanter studera kyrkohistorien – sekel för sekel, snarare än att hoppa från Apostlagärningarna till den protestantiska reformationen. De kommer att se att det bara finns en kyrka. Den Nicenska trosbekännelsen är tydlig i det avseendet: ”Jag tror på en enda, helig, allmänlig och apostolisk kyrka.” Denna formulering, som nästan alla protestantiska samfund fortfarande menar sig acceptera som sann, har aldrig i historien tolkats som någon luddig, pluralistisk, osynlig kyrka som inte kunde komma överens om någon enda lärofråga.

Koncilierna som kanoniserade trosbekännelsen så väl som Skriften fördömde även de som var utanför kyrkan. Detta oavsett om de var heretiker, som montanisterna, eller schismatiker som donatisterna. De sade inte, ”Tja, vi kan inte komma överens om lärofrågorna med montanisterna, men de är likväl en del av kyrkan lika mycket som vi är.” Snarare, trots det faktum att många montanister var ärliga och ”trevliga” människor, blev de uteslutna från kyrkans gemenskap fram till dess de anslöt sig till kyrkans läror.²⁵

Till skillnad från protestanter, som ser hjältar i de som bryter sig ur en annan grupp och startar sin egen, så har kyrkans fäder ansett att schism är en av de värsta synderna. Som hl. Ignatios av Antiokia, lärjunge till aposteln Johannes, varnade, ”Låt inte lura er, mina bröder. Om någon följer en som söndrar får han inte ärva Guds rike. Om någon vandrar i främmande avsikter är han inte samstämmig med lidandet” (Ignatios brev till Filadelfierna 3:3).

Den främsta anledningen till att den protestantiska reformationen uppkom var att reformatorerna protesterade mot påvliga missbruk. Dock fanns dessa missbruk inte innan det romerska väst bröt sig loss från det ortodoxa öst! Kanske är det därför många protestantiska teologer nyligen börjat ta en andra titt på det första millenniet, den odelade kyrkans historia. De börjar återupptäcka den rika skatt som väst förlorat. Inte så få blir ortodoxa genom det.²⁶

Uppenbarligen är ett av dessa tre påståenden korrekt: antingen (1) finns det ingen riktig Tradition. Dödsrikets portar fick makt över kyrkan, och både evangelierna och den Nicenska trosbekännelsen är felaktig; (2) den sanna tron återfinns i påvedömet, med dess ständigt utvecklande och ändringsbara läror definierade av en ofelbar ”Kristi ställföreträdare”; eller (3) så är den ortodoxa kyrkan den kyrka som Kristus grundade, och som troget har bevarat den apostoliska traditionen. Valet för protestanter är uppenbart: relativism, romanism eller riktighet!

Eftersom *sola Scriptura* bara kunde frambringa oenighet och bråk har de flesta protestanter gett upp tanken på sann kristen enhet för länge sedan, och de anser att tanken på att det bara skulle finnas en tro är löjlig. När de ställs inför ett så starkt påstående om kyrkan reagerar de ofta med en blandning av chock och förtret. Man menar att sådana attityder är arroganta och står i motsats till kristen kärlek. Eftersom de står utan sann enhet har de strävat efter att skapa en falsk enhet genom att utveckla den moderna all-heresin ”ekumenik,” inom vilken den enda tron som fördöms är den

---

25 Att till och med förenas i bön med de utanför kyrkan var, och är fortfarande, förbjudet (De heliga Apostlarnas kanon, kanon XLV, LXV; Konciliet i Laodicea kanon XXXIII). Således är det klart att kyrkan aldrig har accepterat någon form av läromässig pluralism eller samfundssplittring.

26 Faktum är att Thomas Oden baserar sitt tre volymer stora verk om systematisk teologi på förutsättningen att den ”ekumeniska konsensus” som fanns i det första millenniet skall vara normativt för teologi (se *The Living God: Systematic Theology Volume One* [New York: Harper & Row, 1978], s. ix – xiv). Om bara Oden tog sin egen metodik hela vägen skulle han snart vara ortodox han med.

som menar sig vara sann! Detta är dock inte kyrkans kärlek, utan humanistisk sentimentalitet.

Kärlek är kyrkans väsen. Kristus kom inte för att etablera en ny filosofisk skola. Nej, han sade själv att han kom för att bygga sin kyrka, över vilken dödsrikets portar aldrig skulle få makt (Matt 16:18). Denna nya kyrkans gemenskap skapade ”en organisk enhet snarare än en mekanisk enhet av sinsemellan åtskilda personer.”²⁷ Denna enhet är bara möjlig genom det nya liv som den helige Ande ger, och som mystiskt erfars i kyrkans liv.

Kristen tro förenar de trogna med Kristus och gör på så sätt en enhetlig kropp av åtskilda individer. Kristus formar denna kropp genom att ge sig själv till varje medlem och genom att förse dem med nådens Ande på ett verksamt och påtagligt sätt . . . Om bandet med kyrkans kropp skadas kommer den person som därav isoleras och stängs in i sin egen egoism att tas ifrån den välgörande och överflödiga påverkan av den helige Ande som bor i kyrkan.²⁸

Kyrkan är en eftersom den är Kristi kropp, och det är en ontologisk omöjlighet att den skulle kunna delas. Kyrkan är en på samma sätt som Kristus och Fadern är en. Även om denna enhetsföreställning kan tyckas otrolig verkar den inte vara det för de som gått bortom föreställningen och in i verkligheten. Trots att det må vara ett av de ”hårda ord” som många protestanter inte kan acceptera, så är det verklighet i kyrkan. Dock kräver det mycket självförnekande, ödmjukhet och kärlek från alla.²⁹

Vår tro på kyrkans enhet har två aspekter: den är både en historisk och en aktuell enhet. D.v.s. att när apostlarna skiljdes från detta livet skiljdes de inte från kyrkans enhet. Hl. Paulus talar om ”han som är den rätte Fadern *för allt som kallas barn i himmelen och på jorden*” (Ef 3:15, min kursivering). Faderns familj är *en*, inte delad mellan himmel och jord. De hädangångna trogna är lika mycket en del av kyrkan nu som de var när de var närvarande i kroppen.

När vi firar Eukaristin i en lokal församling firar vi den inte ensamma utan med hela kyrkan, både på jorden och i himmelen. Således undervisas vi i den ortodoxa kyrkan inte bara av de som lever i kroppen och som Gud har utsett att undervisa oss, utan också av alla lärare i kyrkan i himmelen och på jorden. Vi undervisas t.ex. mer av hl. Johannes Chrysostomos idag än vi gjorde när han levde på jorden. Detta påverkar vårt förhållningssätt till Skriften så att vi inte tolkar den privat (2 Petr 1:20), utan som Kyrka. Detta förhållningssätt gentemot Skriften fick en klassisk definition av hl. Vincent av Lerins på 400-talet:

Här kanske någon frågar: Eftersom Skriftens kanon är fullkomlig och mer än nog i sig själv, varför är det då nödvändigt att lägga till den auktoritet som kyrkans tolkning har? Faktum är [måste vi svara] att den heliga Skrift, på grund av sitt djup, inte är accepterad överallt på ett och samma sätt. Samma text tolkas olika av olika människor, och man kan nästan få uppfattningen att den kan ge lika många tolkningar som det finns människor...

Således är det mycket viktigt, på grund av de många förvanskningarna orsakade av olika felaktigheter, att tolkningsutvecklingen av de profetiska och apostoliska skrifterna är i samstämmighet med den kyrkliga och katolska trosregeln.

I själva den katolska kyrkan borde man anstränga sig för att hålla fast vid det som man har trott överallt, alltid och av alla. Det är verkligen och sannerligen ”katolskt,” vilket också indikeras av kraften och etymologin i själva namnet, som innefattar allt sant universellt. Denna allmänna regel tillämpas riktigt om vi följer universalitetens, antikviteten och samförståndets principer. Vi gör det med hänsyn till universaliteten om vi bekänner den enda sanna tron som kyrkan i hela världen bekänner. [Vi gör det] med hänsyn till antikviteten om vi på inget vis avviker från de tolkningar som våra föregångare och fäder tydligt proklamerat som okränkbara. [Vi gör det] med hänsyn till samförståndet om vi, i just denna antikvitet, anammar de definitioner och påståenden som alla, eller nästan alla,

27 The Holy New Martyr Archbishop Ilarion (Troitsky), *Christianity or the Church?* (Jordanville, NY: Holy Trinity Monastery, 1985), s. 11, övers. anm.: min översättning från engelskan.

28 Ibid., s. 16, övers. anm.: min översättning från engelskan.

29 Ibid., s. 40.

Denna definition av katolicitet förklarar mycket kortfattat det som är ett djupt mysterium i tron. Den frågan som adresseras är väsentligen, ”Hur kan vi veta vad den apostoliska tron är, när vi konfronteras med olika avvikelser?” Kyrkan har konfronterats av denna fråga allt sedan den apostoliska tiden, och de största försvararna av tron har brottats med den. Svaret på frågan finns i frågan själv – vi känner igen avvikelserna eftersom de är avvikelser. Låt mig utveckla kort.

”överallt”

Helgonet talar inte om vanlig geografi när han använder ordet ”universalitet.” Uppenbarligen fanns det under hl. Vincents tid stora delar av jorden som var hedniska. När hl. Vincent talar om tron som ”tros överallt” talar han helt klart i en kyrklig kontext. Vidare kan universalitet inte förstås utan de två andra aspekterna i den här definitionen – antikvititet och samförstånd.³¹

Om man tog det ur dess kontext skulle universalitetsprincipen sannerligen vara ett cirkelargument. Det är därför som hl. Vincent definierar katolicitet också i termer av ”antikvititet” och ”samförstånd.” Hl. Vincent antar uppenbarligen att vi accepterar den premissen att den kristna tron är den sanna tron, att Kristus grundade sin Kyrka, och att apostlarnas undervisning är grunden för den kyrkan. Om vi antar detta antar vi också att apostlarna lärde samma tro: således skulle den autentiska läran som kyrkan har återfinnas i hela kyrkan, inte bara i en del av den. När isolerade och nya läror dyker upp kan de identifieras genom deras avvikelse från kyrkans norm. När kyrkan identifierat dem som nya läror kastar hon bort dem som främmande för henne.

De som vill avfärda den ortodoxa kyrkans apostoliska vittnesbörd pekar mot sådana avvikande grupper och frågar, ”Hur kan vi veta vilken som är den sanna apostoliska kyrkan? Kanske är det nestorianerna, monofysiterna eller de romerska katolikerna?” Men i varje fall kan man undersöka de omständigheter som omger dessa gruppers avfall till villolära och se hur de kontroverser som ledde till deras avvikelser alla inleddes med att man introducerade främmande smittor i kyrkans kropp.³² Den ortodoxa kroppen reagerade bara, som vilken kropp som helst med ett fungerande immunförsvar, genom att mota bort dessa nya smittor.

30 Saint Vincent of Lerins, trans. Rudolph Morris. *The Fathers of the Church*, Vol. 7 (Washington, D.C.: Catholic University of America Press, 1949), s. 269-271, övers. anm.: min översättning från engelskan.

31 Den helige Paulus använder just universaliteten som det slutgiltiga argumentet för varför kvinnor ska täcka sina huvuden i Kyrkan (vilket han börjat argumentera för medelst Traditionen i 1 Kor 11:2): ”Någon kanske vill börja strida om detta, men vi har ingen annan ordning, och det har inte någon av Guds församlingar” (1 Kor 11:16).

32 Trots att revisionisterna försöker bagatellisera de verkliga skillnaderna mellan monofysiterna och de ortodoxa, så sammankallades konciliet i Kalcedon för att behandla en kontrovers som startats av monofysiternas förkastande av den ortodoxa förståelsen av Kristi två naturer. Monofysiterna menar sig bara hålla fast vid hl. Kyrillos tidiga läror (som ofta använde sig av termen ”natur” på ett annorlunda sätt än det användes av andra), men faktum är att hl. Kyrillos accepterade läran om Kristi två naturer i hans skrift ”Överenskommelser,” som han skrev kring år 433: Vad beträffar de evangeliska och apostoliska uttrycken angående vår Herre vet vi att män som är duktiga teologer vanligen använder dem om personen, medan de delar upp de andra mellan de två naturen. De som är värdiga Gud tillskriver de Kristi gudomlighet och de lägre till hans mänsklighet. När vi läser era heliga uttalanden och märker att vi tänker likadant – för det finns en Herre, en tro, ett dop – prisar vi Gud, allas Frälsare (John Karmiris, *Dogmatic and Creedal Statements of the Orthodox Church*, Vol. 1 [Athens: 1960], p. 154; citerad i ”The Non-Chalcedonian Heretics,” över. Biskop Chrysostomos av Etna och novisen Patrick [Etna: Center for Traditionalist Orthodox studies, 1995], s. 11, övers. anm.: min översättning från engelskan).

Å andra sidan skrev Timotheos Ailouros, en av Dioscoros lärjungar och en som avvisade Kalcedon: Kyrillos... som på ett exemplariskt sätt uttryckte den visa proklamationen av ortodoxin, visade sig vara nyckfull och borde censurerad för att ha lärt ut motsägelsefull lära: efter att förut föreslagit att vi skulle tala om en natur i God Ordet, har han nu förstört den läran som han formulerat och ses förespråka två naturer i Kristus (Timotheos Ailouros, ”Epistles to Kalonymos,” *petrologia Graeca*, Vol LXXXVI, Col. 276; citerad i ”The Non-Chalcedonian Heretics,” s. 13, övers. anm.: min översättning från engelskan).

”alltid”

I fädernas skrifter är ”uppfinring” och ”nyhet” synonymt med ”heresi.” Den tro som ”en gång för alla har anförtratts de heliga” (Jud 3) förändras inte; därför kan något som skiljer sig från det som trots ”alltid” (alltsedan den apostoliska tiden) inte vara kyrkans autentiska lära.

Detta kriterium kallas också ”antikviteten” av hl. Vincent. Förutom att se till universaliteten hos en lära – tros den överallt av kyrkan? - så måste vi också se till dess ålder: hur gammal är denna läran? Är den apostolisk?

Hl. Paulus uttrycker denna princip mycket tydligt: ”Jesus Kristus är densamme i går, i dag och i evighet. Låt er inte ryckas med av alla slags främmande läror” (Heb 13:8-9a). Eftersom Kristi person är densamma så förblir kyrkans tro densamma.

”och av alla”

Vi måste inte bara söka det som är universellt och uråldrigt, vi måste även hålla oss till de läror i vilka fäderna nått konsensus. Inte bara vissa isolerade läror hos någon speciell fader eller lärare. Det är detta som ”samförstånd” innebär, eller den tro som tros ”av alla.” Ofelbarhet finns inte hos någon i kyrkan förutom Kristus själv, och det finns exempel på fäder som för det mesta lärde ut tron korrekt, men som ibland lärde ut saker som var felaktiga. Skillnaden mellan dessa fäder och villolärarna är att fäderna lärde ut dessa saker i oskuld, medan villolärarna lär ut heresier i polemik mot kyrkan och trots försök att tillrättavisa dem. Till och med hl. Petrus felade, men tillrättavisades av hl. Paulus (se Gal 2). Två gånger i Uppenbarelseboken skriver hl. Johannes om hur han tillbad en ängel och blev tillrättavisad av den ängeln båda gångerna! Konsensus innebär att vi ser på tron sådan fäderna höll den.

Kyrkan menar att Skriften är ofelbar, men inget individuellt manuskript är helt fritt från fel. De som kopierade skrifterna gjorde små fel på grund mänsklig svaghet när de transkriberade dem. Hur som helst, genom att jämföra manuskript kan vi isolera dessa fel, och vi kan tydligt se avvikelserna genom att jämföra dem med manuskriptens konsensus.³³ Återigen, alla fäderna var människor och felade ibland, men dessa små avvikelser framträder klart när de undersöks i ljuset av fädernas konsensus.

Slutsats

Den ortodoxa infallsvinkeln på Skriften handlar inte om att individen ska sträva efter originalitet i tolkningen, utan snarare om att förstå det som redan finns i kyrkans Tradition. Vi är förpliktigade att inte gå bortom de gränser som fäderna och kyrkans trosbekännelser satt upp. Vi ska föra vidare Traditionen precis som vi fått ta emot den. Att göra detta kräver mycket studier och eftertanke – ännu mer: om vi verkligen ska förstå Skriften måste vi tränga djupt in i kyrkans mystiska liv.

Det är därför hl. Augustinus pratar mer om vilken slags person som krävs för att studera skriften, än om det mått av intellektuell kunskap en sådan skulle ha (i *De doctrina Christiana*, bok

---

33 Den textuella kritikens synsätt som varit populär hos protestanter det senaste seklet, som tagit en idiosynkratisk Egyptisk text-typ (tagen bokstavligt talat från en hög aska) och förklarar den som ”den tidigaste och mest tillförlitliga” texten, har blivit skickligt kritiserat av andra protestantiska forskare. Det är ännu en manifestation av alla sjukdomar hos den protestantiska forskningen, men det är ett för stort ämne för att rättvist avhandla här. (Se *Bibliography of the Greek New Testament According to the Majority Text*, eds. Zane C. Hodges och Arthur L. Farstad [Nashville, TN: Thomas Nelson, 1982], s. 803 ff. Speciellt de texter som John William Burgon, Zane C. Hodges, Wilbur Pickering skrivit, samt William Farmer's *The Last Twelve Verses of Mark*, och Harry Sturz's ”The Byzantine Text Type and New Testament Criticism.”).

I-IV). En sådan person.³⁴

1. Älskar Gud av hela sitt hjärta och är helt utan stolthet;
2. motiveras att söka kunskap om Guds vilja genom tro och vördnad, snarare än stolthet eller girighet;
3. Har ett hjärta som behärskas av fromhet, ett renat sinne, är död för världen; varken fruktar eller söker att tillfredsställa människor;
4. söker inget annat än kunskap om och förening med Kristus;
5. hungrar och törstar efter rättfärdighet; och
6. är flitigt engagerad i barmhärtighets- och kärleksgärningar.

Med en så här hög standard borde vi ännu mer ödmjukt förlita oss till den vägledning som de fäderna som har uppvisat dessa dygder ger, och inte lura oss själva genom att tro att vi är bättre eller smartare tolkare av Guds heliga Ord än de är.

Men vad ska vi då göra med det arbete som har lagts ner av protestantiska forskare? I den mån det hjälper oss förstå historien bakom skriftens redogörelser och meningen hos dess otydligheter, är det i linje med Traditionen och kan användas. Som den helige Gregorios Nazianzos sade angående sekulär litteratur: "På samma sätt som vi har blandat samman hjälpsamma mediciner från vissa reptiler, så har vi fått principer för studie och begrundan från sekulär litteratur, men vi förkastar deras avguder..."³⁵ Om man kan finna användbar kunskap till och med i hednisk litteratur, då kan man med säkerhet finna det också hos de bättre av de protestantiska forskarna. Men när vi använder dem måste vi avhålla oss från de falska gudarna: individualism, modernitet och akademisk högfärd. Vi måste också vara medvetna om de antaganden som finns med i forskningen och bara använda det som verkligen sprider historiskt och språkligt ljus på skriften. När vi gör så förstår vi Traditionen ännu mer fullkomligt. Men i den mån protestantisk forskning spekulerar bortom den kanoniska texten, och projicerar främmande idéer på skriften³⁶ - i den mån den inte stämmer överens med den heliga Traditionen, den kyrkans tro som trots "alltid, överallt och av alla" - då är den felaktig.

Om protestanter skulle tycka att detta var arrogant och naivt, låt dem då betänka den arrogans och naivitet som finns hos de forskare som tror att de är skickliga nog att köra över (eller oftare, ignorera helt) två tusen år av kristen undervisning. Ger en teol.dr. större insikt i Guds mysterier än den samfälliga visdom som miljoner och åter miljoner trogna troende, kyrkofäder och kyrkomödrar innehar, som troget tjänat Gud och människor, som uthärdat fruktansvärd tortyr och lidit martyrium, hån och fångenskap för tron? Lär man sig kristendom i det egna studiets bekvämlighet, eller som någon som bär sitt kors, till och med till döden?

Arrogansen finns hos de som, utan att ens ta sig tid till att förstå vad den heliga Traditionen är, bestämmer att de vet bättre – att det inte är förrän nu som någon har trätt fram som på ett korrekt sätt verkligen förstått vad Skriften vill säga.

Den heliga Skrift är höjdpunkten av kyrkans Tradition. Men den kan vara så högt upphöjd på grund av det stora berg som som lyfter den dit. Om man tar Skriften från sin kontext, den heliga Traditionen, så blir Skriften, den fasta klippan, bara en lerklump som kan formas till vad som helst

34 Saint Augustine, "On Christian Doctrine," *A Selected Library of the Nicene and Post-Nicene Fathers*, Series 1, Vol. II, Henry Wace and Philip Schaff, eds. (New York: Christian, 1887-1900), s. 534-537, övers. anm.: min översättning från engelskan.

35 Saint Gregory Nazianzen, "Oration 43, Panegyric on Saint Basil," *Nicene and Post-Nicene Fathers*, Series 2, Vol. VII, s. 398 f, övers. anm.: min översättning från engelskan.

36 Jag syftar här på den alltmer spekulativa tendensen i modern protestantisk forskning, där forskarna ofta spenderar mer tid med att utveckla deras egna artificiella konstruktioner som de tvingar på skriften, snarare än att behandla texten som den finns i dess kanoniska form. Du kan t.ex. hitta forskare som beskriver teologin hos en hypotetisk källa, eller diskuterar meningen i en av Kristi liknelser som de har "rekonstruerat," men som har lite om ens något gemensamt med evangeliets version av liknelsen. För en protestants kritik av några av dessa överdrifter, se Brevard Child's skrifter, särskilt hans *Introduction to the Old Testament as Scripture* (Philadelphia: Fortress Press, 1979).

som formgivaren vill att det ska vara. Det är ingen heder för Skriften att missbruka och vrida på den, även om det görs under förevändning att man upphöjer dess auktoritet.

Vi måste läsa Bibeln; det är Guds heliga Ord! Men för att förstå vad den vill säga måste vi ödmjukt sätta oss vid de helgons fötter som visat sig vara “ordets görare, inte bara dess hörare” (Jak 1:22), och vilkas liv visat dem värdiga tolkare av Skriften. Låt oss gå till de som kände apostlarna, som t.ex. hl. Ignatios av Antiokia och hl. Polykarpos, om vi har någon fråga om apostlarnas skrifter. Låt oss fråga kyrkan, och inte hänfälla till självbedräglig arrogans.

Appendix:

Empiristiska antaganden hos protestantisk forskning

Både "liberala" och "konservativa" protestantiska forskare har försökt använda empiriska metoder inom teologi och exegetik. Jag använder termen "empiricism" som ett vidare begrepp för att hänvisa till den rationalistiska och materiella synen på tillvaron som så länge härskat i det västerländska medvetandet, och som sprids över resten av världen också. Positivistiska tanke-system (där empiricism är ett) försöker grunda sig i någon form av "säker" kunskap. Termen "positivism" (som först användes av August Comte) kommer från franskans *positif*, vilket betyder "säker," eller "förvissad." Positivistiska system är grundade på antagandet att en del fakta är den slutgiltiga grunden för vetande. I Comtes filosofi är erfarenhet, eller förnuftets förmåga till insikt, den grunden; han var således den som banade väg för den moderna empiricismen (Se S.H. Swinny, "Positivism," *Encyclopedia of Religion and Ethics*, 1914 ed.; och Wolfhart Panneburg, *Theology and Philosophy of Science*, trans. Francis McDonagh [Philadelphia: Westminster Press, 1976], s. 29).

Strängt taget är empiricismen tron på att allt vetande grundas på erfarenhet, och att bara det som kan verifieras med hjälp av vetenskapliga iakttagelser är sådant man vet med säkerhet. Hand i hand med observationsmetoder och erfarenhet kom principen om metodisk misstro, där René Descartes är det främsta exemplet. Descartes inledde sin filosofiska diskussion med att hävda att allt i universum kan ifrågasättas utan ens egen existens, och på den stadiga grunden och otvivelaktiga sanningen ("Jag tänker, alltså finns jag") försökte han bygga sitt filosofiska system.

Reformatörerna var till en början nöjda med antagandet att Bibeln var en säker grund på vilken teologi och filosofi kunde vila, men allt eftersom upplysningens vindar ökade i inflytande började protestantiska forskare använda sina rationalistiska metoder på själva Bibeln, och försökte finna vad i den man kunde veta med säkerhet. Efter att ha avslutat detta åtagande har liberala protestantiska forskare bara kvar deras egna uppfattningar, och sentimentalitet som grund för vilken tro de har kvar. "Konservativa" protestanter fortsätter använda metoder som är djupt präglade av empiristiska antaganden, samtidigt som de spjärnar emot den givna slutledningen i ett desperat försök att bevara en meningsfull tro på Kristus och på Bibelns inspiration.

Ett tydligt exempel på felaktigheten i att applicera empiristiska antaganden bortom det iakttagbaras sfär är den metod sådana forskare använder för att avgöra tillförlitligheten hos tidigare händelser: analogi-principen. Eftersom kunskap grundas på erfarenhet kan det sätt man förstår det okända relateras till hur man förstår det kända. Under en täckmantel av historisk analys bedömer dessa forskare trovärdigheten hos en förmodad historisk händelse (t.ex. Jesu uppståndelse) med kunskap om vad vi vet från vår erfarenhet. Eftersom dessa forskare aldrig sett något som de skulle klassa som övernaturligt säger de att Bibeln återger myter och legender när den talar om mirakulösa händelser. Men eftersom det för empiricisten medför ett brott mot naturlagen med mirakler, så kan det (per definition) inte finnas några mirakler – naturlagarna bestäms ju utifrån vad vi kan observera och se i våra erfarenheter. Skulle en sådan empiricist konfronteras med ett modernt liknande mirakel skulle han inte längre se det som ett mirakel, eftersom det då inte längre skulle bryta med naturlagen. Följaktligen motbevisar inte empiricister en transcendent verklighet, eller mirakler; de förutsätter bara från första början att det är orimligt med sådana saker (Se G.E. Michalson, Jr., "Panneburg on the Resurrection and Historical Method," *Scottish journal of Theology* 33 [April, 1980], s. 345-359).